

KÖLCSÖNZÉS

DRÁKÓI INTÉZKEDÉSEK A KÉSEDELMES KÖLCSÖNZŐK ELLEN

M[OON], E[ric]: An Orange nightmare, or the heady grapes of Roth. =Libr. J. 86. vol. 1961. 5. no. 964-965. p.

Orange-i lidércnyomás, avagy Roth igazgató keserves szürete.

ROTH, Harold L.: The tail wags the dog. = Libr. J. 86. vol. 1961. 6. no. 1104-1105. p.

A fark csóválja a kutyát.

TRAINOR, Juliette A. - ECKARDT, Gladys E.: Fines, fees and overdues. = Libr. J. 86. vol. 1961. 6. no. 1105-1108. p. Illusztr.

Késedelmi díj, előjegyzési díj és lejárt határidejű könyvek.

(GLIFT, David H.): ALA statement on overdues. = Libr. J. 86. vol. 1961. 6. no. 1114. p.

Az ALA nyilatkozata a lejárt határidejű könyvek ügyében.

East Orange nevű, 76 000 lakosu kis városában több polgárt éjnek idején - kölcsönvett könyvtári könyvek visszaszolgáltatásának elmulasztása miatt - **l e t a r t ó z t a t t a k**. Az esemény felkavarta a kedélyeket s két párt alakult ki. A többség elítélte a drasztikus intézkedést, egyesek azonban a könyvtár vezetőségének pártjára álltak.

A Library Journal négy cikkben foglalkozik az ügyvel; ezeket az alábbiakban ismertetjük.

*

* *

Az elsőben "Orange-i lidércnyomás, avagy Roth igazgató keserves szürete" címmel beszámol az eseményről.

Február 6-án du. 8 és éjjeli 1 óra között - a könyvtári szabályok "szándékos" megsértése címén - 14 East Orange-i egyént állítottak elő a rendőrségen; a szabadlábra helyezési óvadék összegét 100 dollárban állapították meg. Hat személyt - aki nem tudta az óvadékot letétbe helyezni - elzártak, a többit az éj tartamára a rendőrségen tartották. Az előzmények a következők:

A város vezetősége mult év szeptemberében rendeletet adott ki; ennek értelmében vétséget követ el, aki a könyvtárból kölcsönvett könyveket - az utolsó figyelmeztetéstől számított harminc napon belül - nem szolgáltatja vissza. A büntetés összegét a rendelet nem tünteti fel. A rendelet kiadását a városi könyvtár vezetője szorgalmazta, hogy kényszerítse a könyvek vissza-

adására azokat az olvasókat, akiken semmiféle figyelmeztető szó sem fog.

Harold Roth a könyvtár igazgatója, - ennek a rendeletnek megfelelően - a közelmúltban 39 olvasó ellen tett feljelentést. A szóbanforgó egyének négyszeri figyelmeztetés után sem szolgáltaták vissza a könyveket, noha az egyik - ajánlott levélben küldött - figyelmeztetés rámutatott azokra a törvényes következményekre, amelyekkel a rendeletet semmibe nem vevő egyéneknek számolniuk kell.

A feljelentés alapján elővezetési parancsot adtak ki; mivel pedig a szóban forgó személyek nappal nem voltak otthon, azért késő este, illetve éjjel került előállításukra sor.

A meginterjuvált városi hatóság a rendelet értelmében való eljárást helyesnek tartotta, az éjnek idején fogatosított intézkedést azonban maga is túlzottnak minősítette. A rendőrséggel karöltve tehát elhatározta, hogy a jövőben az előállításokat a "rendes üzleti órák idejére" korlátozza.

Az ügyel kapcsolatban közvélemény-kutatást végeztek a könyvtárak körében. Ennek eredményeképpen megállapították, hogy a könyvtárosok az intézkedést egyöntetűen helyeselték, többségük azonban a végrehajtás módját elítélte.

*
* *

A második cikkben, - ennek "A farkok csóválja a kutyát" a címe, - Harold Roth, az érdeklődés középpontjába került könyvtár igazgatója rajzolja meg a történetek hátterét s ad tájékoztatást az eset következményeiről.

Éveken keresztül teljes rend uralkodott a kikölcsmőzött könyvek visszahozása körül. Az a gyakorlat alakult ui. ki, hogy - amikor a könyvtárvezetőség figyelmeztetése nem bizonyult elegendőnek - a városi elsőfoku bíróság küldött ki felszólítást a könyv beszolgáltatására. Jogi aggályoskodás következtében azonban, amely szerint a bíróság nem szerepelhet a könyvtár behajtó intézményeként, felhagytak ezzel a gyakorlattal. A könyvtár azon felterjesztése a város vezetőségéhez, hogy létesítsenek valamilyen "könyvbeszedői" állást, nem járt eredménnyel. Így - a környező városok példájára - a város vezetősége, az elsőfoku bíróság s a

könyvtár vezetősége együttesen olyan rendeletet szövegezett meg, amelynek értelmében, ha a könyvtár háromszori felszólítása s ajánlott levélben való figyelmeztetése sem vezet eredményre, az alsófoku bíróság küld ki felszólítást. Ennek sikertelensége esetén kerül sor a könyvtár részéről a feljelentésre. A városi tanács a rendlettervezetet ilyen értelemben elfogadta és jogszabályként ki is adta.

A drákói intézkedésnek - amely egyébként néhány napra az egész város nyugalmát feldulta, - az lett a következménye, hogy napokon át nemcsak az East Orange-i Közművelődési Könyvtárba, hanem New Jersey és New York állam valamennyi könyvtárába csak úgy folyt vissza a kikölcsönzött könyvek áradata. A könyvtár igazgatójához garmadával érkeztek egyéb könyvtárak vezetőitől a levelek, amelyekben - bár a városi hatóság és a rendőrség eljárását durvának minősítik és elítélik - hálájukat fejezik ki a megoldhatatlannak tartott kérdés ilyen hirtelen, kedvező megoldásáért.

*
* * *

Az úgyról az American Library Association is nyilatkozott. David H. Clift, az ALA főtitkára nyilatkozatában idézi az 1956-ban kiadott Public Library Service (Közművelődési Könyvtári Szolgálat) idevágó megállapítását; ennek értelmében "A könyvkikölcsönzés feltételeit úgy kell megállapítani, hogy védjék a többség érdekeit egyesek visszaéléseivel szemben, s hogy a közjavak maximális mérvű visszaszerzésének lehetőségét biztosítsák".

Bármily sajnálatosnak tartja is tehát a hatóságok drasztikus intézkedését, örül neki, hogy ez az eset ráirányította a figyelmet a közművelődési könyvtáraknak ezen megoldatlan problémájára. Ugy hiszi, többen rádöbbentek ezáltal, hogy másokat károsít meg, aki indokolatlanul magánál tartja a könyvet, amit más is szeretne elolvasni. Intő figyelmeztetés volt ez azok számára, akik eddig nem törődtek sem a közösség tulajdonával, sem mások érdekeivel.

A negyedik cikk - ennek címe: "Késedelmi díj, előjegyzési díj és lejárt határidejű könyvek" - tulajdonképpen nem az East Orange-i "botrányral" függ össze. A benne ismertetett adatfelvételnek azonban ez az eset ad különös időszerűséget.

A rutherfordi /New Jersey/ Közművelődési Könyvtár kérdőívet küldött szét New Jersey állam 60 közművelődési könyvtárának a lejárt határidejű könyvekkel kapcsolatos eljárások terén kialakult gyakorlat tisztázására. A főbb kérdőpontokra adott válaszokból ez volt megállapítható:

Mind a 60 könyvtár szed késedelmi díjat. Ennek összege többségében napi 2 cent, néhány könyvtár azonban napi 3, illetve 5 centet szed. A 60 könyvtárból 50 könyvtár limitálta a késedelmi díj maximumát: 21 esetben 1 dollárban, 19 esetben a könyv árában; a hátralévő 10 könyvtárban a maximális díj 50 centtől 10 dollárig / - ennyit csak egyetlen könyvtár szed - / változik.

Felszólító lapot 23 könyvtár a lejárat határidő után egy héttel, 25 két héttel, 9 pedig egy hónappal küld ki; a többi könyvtár mindössze néhány napot vár. A nagy könyvtárak hetenként átlag 300-400 felszólítást küldenek ki, van azonban olyan kis könyvtár is, amely mindössze tizet.

57 könyvtár második felszólítást is küld ki: 20 könyvtár egy héttel, 12 két héttel, a többi pedig háromtól hat héttel az első felszólítás után.

Harmadik felszólítást már csak 38 könyvtár küld ki: 7 két héttel, 5 négy héttel, a többi három héttől két hónappal az előző felszólítás után.

48 könyvtár telefonon is szorgalmazza a lejárt könyvek visszaküldését. 19 küldőncöt küld ki összegyűjtésükre, ezek közül 6 könyvtár az ily módon felmerült költségek megtérítését kéri. Küldőncként szerepelnek: 17 könyvtárban a könyvtár tisztviselő kara, gyakran az igazgatót is beleszámítva, 5 könyvtárban a rendőrség, 4 könyvtárban a hivatalsegédék, kettőben a gondnokság valamelyik tagja, kettőben erre önként vállalkozó személyek, egyben a Könyvtár Barátai közül valaki, egyben messenger boy, s végül egyben olyan fiatalkorú olvasó, aki ily módon "dolgozza le" a saját lelkiismeretét terhelő késedelmi díjat.

Kölcsönzési megújításra irányuló kérelmet 28 könyvtár vesz fel telefonon.

Előjegyzést 29 könyvtár eszközöl, a többi nem. Az előjegyzési díj 20 könyvtárban 5 cent, 3 könyvtárban 10 cent, 4 könyvtárban 4 cent és 4 könyvtárban 3 cent. 17 könyvtár szerint előjegyzési díjra a levelezőlap, 7 szerint telefondíj, 5 szerint pedig a levelezőlap és a telefon költségeinek fedezése végett van szükség.

Az előjegyzett könyvet 18 könyvtár 3 napig, 9 könyvtár pedig egy hétig tartja vissza az előjegyző olvasónak. Akad olyan könyvtár is, amelyik - azzal a megokolással, hogy nem mutatkozik így sem költségtöbblet - magát az előjegyzett könyvet küldi ki az olvasónak.

Az előjegyzést mint gyakorlatot 52 könyvtár helyesnek tartja, 5 azonban nem tartja az "ingyenes" könyvtár fogalmával összeegyeztethetőnek.

Könyvtárközi kölcsönzésért 43 könyvtár nem számít fel díjat, 13 azonban igen /ennek összege 5-20 cent között mozog/.

Befejezésül a cikkíró megemlíti, hogy ha nagy elvétve akad könyvtárakban olyan olvasó, aki méltatlankodik, amikor a kölcsönvett könyv késedelmes visszaszolgáltatásakor az "ingyenes" könyvtár késedelmi díj fizetésére szoritja, az ilyet azzal szokták letorkolni: az országot is ingyenes, mégis súlyos pénzbírságra ítélik azokat, akik megszegik a forgalmi szabályokat.

/BZ/

*
* *

Hogy a fenti probléma nemcsak az USA-ban jelentkezik az alábbiakban közöljük a Pécsi Napló cikkét:

Közjegyzői végrehajtás — könyvügyben

Az Egyetemi Könyvtár eddig „humánus” volt. Nem járt következménnyel, ha az olvasók elfeledkeztek a kölcsönzési határidőről. Hovatovább azonban annyira elszaporodtak a késedelmes könyvek, hogy intézkedésre volt szükség. Most két alkalommal küldenek értesítést a késő olvasónak, s ha a könyvet nem juttatja vissza a könyvtárba, térítvevényes felszólítást kap. Aki ennek sem tesz eleget, annak ügyét átadják a közjegyzőnek, s hivatalos úton végrehajtják a követelést. Jelenleg mintegy kétszáz olvasó ügye várja a közjegyzői elintézését. És elképzelhető, hogy az olvasóközönség mennyire megérzi a késedelmes könyvek hiányát. Hiszen a kétszáz ügy nem kétszáz, hanem több könyvet jelent, s ezek legalább három hónapja vannak kint. Tudnillik az Egye-

temi Könyvtárban egy hónapos a kölcsönzési határidő.

De nem különb a helyzet a város másik könyvtárában, a Megyei Könyvtárban sem. Itt már külön statisztikát vezetnek a késésekkel kapcsolatos intézkedésekről. Ezek azt mutatják, hogy egyre emelkedik a késedelmeskedő olvasók száma. Míg 1959-ben száz közjegyzői eljárást vezettek, tavaly, 1960-ban már 132 esetben folytatódtak ehhez az intézkedéshez. Az idei első negyedév tapasztalatai azt mutatják, hogy 1961-ben sem lesz kevesebb a szám.

A késések oka egyszerűen hanyagság. És ez a hanyagság bizony alaposan megterheli a könyvtárakat. Ha a felszólítások, értesítések portóköltését nem is számítjuk, akkor is jelentős a többletmunka, amit a késedelmes ügyekkel való foglalkozás ad. A Megyei Könyvtárban például kitenné egy dolgozó teljes munkaidejét. Nem sok ez egy kicsit?

— ca —